

Referat af bestyrelsesmøde i Danmarks 3R-Center

Torsdag den 6. februar 2020 kl 10-15, mødelokale 8.208, 2. sal, bygning 202
(Biosfæren), DTU, Anker Englund's Vej 1, 2800 Kgs. Lyngby

Deltagere: Christine Nellemann, Adrian Smith (til og med pkt. 8), Peter Bollen, Erwin Roggen, Lisbeth E. Knudsen, Axel Kornerup Hansen, Jan Lund Ottesen (fra pkt. 3), Peter Bie (observatør), Birgitte Vindahl Ibenforth, Tom Bengtzen, Louise Holm Parby, Rasmus Normann Nielsen (ref.).

1. Velkomst og godkendelse af dagsorden

Dagsorden godkendt.

2. Målskema 2019

Sekretariatet gjorde status for målskemaet for 2019. Det kunne konstateres, at Danmarks 3R-Center/Udvalget for Forsøgsdyr og Alternativer har opfyldt størstedelen af dets mål/succeskriterier (målopfyldelsesskema for 2019 offentliggøres snarest på 3R-centerets hjemmeside: 3rcenter.dk/om-3r-centeret/vision-mission-arbejdsopgaver-og-maal/)

Sekretariat og bestyrelse koncentrerede derfor diskussionen om de mål/succeskriterier, som ikke var blevet opfyldt. Man diskuterede således, hvordan man kan øge sandsynligheden for, at fremtidige lignende mål kan opfyldes.

To af de ikke opfyldte mål drejede sig om hjemmesiden (antal offentliggjorte nyheder og antal sidevisninger). Sekretariatet kunne oplyse, at man i det kommende år (2020) vil nedsætte et redaktionsteam, så flere medarbejdere involveres i nyhedsformidlingen på hjemmesiden. Det er sekretariatets håb, at man dermed ikke blot øger antallet af nyheder på hjemmesiden, men, som et resultat heraf, også antallet af besøg (sidevisninger).

Sekretariatet opfordrede bestyrelsen til at være opmærksomme på at indsende links til relevante nyheder/artikler til sekretariatet (Rasmus Normann Nielsen).

Axel Kornerup Hansen præsenterede nogle ideer til hjemmesideindhold, som kan give

forsøgsdyrsbrugere en anledning til at besøge hjemmesiden gentagne gange. Han foreslog bl.a. etableringen af en "forsøgsdyrsberegner", hvori en forsøgsdyrsbruger kan indtaste diverse data i forbindelse med et kommende dyreforsøg, hvorefter "beregneren" fortæller en, hvor mange forsøgsdyr, der bør benyttes til forsøget. Det aftaltes, at Rasmus Normann Nielsen (sekretariatet) og Axel Kornerup Hansen (bestyrelsen) mødes for at diskutere mulighederne omkring et udvidet hjemmesideindhold.

Det blev også diskuteret, at det har været svært at udbrede kendskabet til 3R-centerets gymnasieundervisningsmateriale om forsøgsdyr – også selvom Danmarks 3R-Center har fået trykt materialet, som ellers "blot" havde været tilgængeligt digitalt.

Der findes flere såkaldte undervisningsmesser for grundskolens lærere, hvorfor Danmarks 3R-Center også har besluttet at trykke dets materiale for grundskolens 8.-10. klasse. Det er sekretariatets håb, at dette materiale bliver nemmere at promovere, fordi der netop er flere læringsmesser med fokus på undervisning i grundskolen. Det besluttedes, at materialet skal forsøges promoveret ved disse lejligheder, ligesom sekretariatet også vil deltage i Naturmødet i Hirtshals - bl.a. med dette formål for øje.

Det diskuteredes desuden, hvorvidt der blandt Fødevarestyrelsens/departementets pressefolk eksisterer en manglende vilje til at beskæftige sig med forsøgsdyr – eksempelvis på de sociale medier. Sekretariatet vil derfor invitere repræsentanter fra Fødevarestyrelsens presseafdeling til et møde, hvorpå det kan diskuteres, hvorvidt vi sammen kan udbrede kendskabet til den positive historie om de 3R'er.

3. Målskema 2020

Sekretariatet præsenterede bestyrelsen for et forslag til målskema for henholdsvis 3R-center og Udvalget for Forsøgsdyr og Alternativer.

I forbindelse med mål vedrørende hjemmesidevisninger foreslog Adrian Smith (bestyrelsen), som også er sekretær fra Norecopa, at sekretariatet sender nyheder vedr. Danmarks 3R-Center (symposium, årsrapport mv.) til ham, hvorefter han kan medtage nyhederne i Norecopas nyhedsbreve, hvorved nyhederne udsendes til endnu flere end ellers. Sekretariatet tilsluttede sig forslaget og påbegynder denne praksis fremadrettet.

Det diskuteredes desuden, om mål vedrørende hjemmesiden i højere grad kan afspejle kvalitet frem for kvantitet. Det besluttedes, at Rasmus Normann Nielsen (sekretariatet)

diskuterer denne mulighed med Axel Kornerup Hansen (bestyrelsen) på mødet nævnt under punkt 2 (målskema 2019).

I forbindelse med mål vedrørende 3R-centerets symposium besluttedes det, at der ikke skal medtages mål vedr. deltagerantal, men derimod inkluderes et mål for deltagerandelen af forskere, som symposiet netop hovedsageligt henvender sig til. Sekretariatet undersøger, hvor mange forskere, der deltog på symposiet 2019, og præsenterer et mål herfor for bestyrelsen. Bestyrelsen forestiller sig en forskerandel på i omegnen af 60 %. I den forbindelse diskuteredes det, om selve tilmeldingsmodulet på hjemmesiden skal tilføjes yderligere felter, hvor der spørges nærmere ind til deltagerens arbejdsforhold (forsker, dyrlæge, dyrepasser osv.). Bestyrelsen pointerede, at det var vigtigt i promoveringen af symposiet at tydeliggøre, at symposiet er et *videnskabeligt* symposium.

Fra sekretariatets side blev det foreslået, at målskemaet for 2020 inkluderer mål vedrørende Videnskaben på Besøg, som Danmarks 3R-Center har prioriteret deltagelse i de seneste år, hvor særligt bestyrelsesmedlem Peter Bollen har lagt en stor indsats. Flere bestyrelsesmedlemmer (Christine Nellemann, Peter Bollen, Jan Lund Ottesen, Lisbeth E. Knudsen, Axel Kornerup Hansen) tilkendegav, at de gerne ville deltage i et omfang, som gav mening for den enkelte. Jan Lund Ottesen pointerede, at foredragene bedst leveres for et begrænset antal elever og meget gerne i et klasselokale, idet det på den måde er både nemmere og mere givtigt for foredragsholderen. Der var opbakning til, at sekretariatet også kan deltage som oplægsholdere i forbindelse med Videnskaben på Besøg. Sekretariatet kan selv beslutte, hvem af sekretariatets medarbejdere, der skal bidrage med oplæg.

Mht. tilstedeværelse ved diverse arrangementer blev deltagelse ved EUROTOX 2020 (6.-9. september i København) diskuteret. Sekretariatet var blevet bekendt med, at en stand på arrangementet var ganske bekosteligt, hvorfor det blev besluttet at undersøge, hvilken form for deltagelse, der kan give mening. Det besluttedes, at Lisbeth E. Knudsen, der sidder i arrangementets *Local Organizing Committee*, undersøger Danmarks 3R-Centers muligheder.

Axel Kornerup Hansen foreslog, at Danmarks 3R-Center bør undersøge muligheden for deltagelse i In vivo Pharmacology and experimental animals (ph.d. kursus). Sekretariatet undersøger muligheden herfor.

Bestyrelsen støttede op om et mål om at udbrede kendskabet til 3R-relaterede emner – primært *Refinement* – til dyreteknisk personale. Der var opbakning til at prioritere en sådan indsats, som bl.a. indebærer udviklingen af nogle sider på hjemmesiden specifikt

målrettet dyreteknisk personale. Adrian Smith (bestyrelsen) foreslog, at 3R-centeret – i lighed med NC3Rs – fremadrettet udsender nyhedsbreve ligeledes målrettet dyreteknisk personale. Der var desuden opbakning til at undersøge mulighederne for at lave podcasts med samme formål. Axel Kornerup Hansen (bestyrelsen) var overbevist om, at mange med viden om forsøgsdyr/Refinement gerne vil deltage i optagelserne af sådanne. Fra sekretariatets side blev det også foreslået, at 3R-centeret – evt. i samarbejde med Dyrlægeforeningen - forestår en opdatering af Dyrlægeforeningens (Sektion for Forsøgsdyr, Lægemidler og Toksikologi) ”Lommebog om Forsøgsdyr”, som de udgav i 2013 til anvendelse af dyrlæger med deres virke i landets forsøgsdyrsstalde. Også dyreteknisk personale har, ifølge styregruppen, for dyrevelfærdsorganerne stor glæde af håndbogen. Fra bestyrelsens side var der opbakning til, at sekretariatet udarbejder en projektplan herfor, hvori der:

- tages stilling til samarbejdsmulighederne med Dyrlægeforeningen,
- indgår estimer vedr. tidsforbrug, økonomi mv.
- fremlægges ideer til, hvordan også dyreteknisk personale kan få glæde af lommebogen, og
- muligheden for at udvikle en app frem for en fysisk bog beskrives.

Herefter tager bestyrelsen stilling til om der skal arbejdes videre med dette forslag.

I forbindelse med det økonomiske aspekt blev muligheden for, at Udvalget for Forsøgsdyr og Alternativer kan bidrage foreslået.

I forbindelse med Udvalget for Forsøgsdyr og Alternativeres mål vedr. deltagelse til Dyrevelfærdsorganernes Årsmøde blev der fra bestyrelsens side ytret stor tilfredshed med den generelt store deltagelse fra landets dyrevelfærdsorganer. Tom Bengtsen (sekretariatet) kunne i øvrigt oplyse, at Dyreforsøgstilsynet i forbindelse med deres inspektioner opfordrer til deltagelse i årsmødet.

Fra bestyrelsens side var der opbakning til, at sekretariatet arbejder på at få en ny hjemmeside til Udvalget for Forsøgsdyr og Alternativer, som er mere synlig, og i højere grad tilfredsstillende Udvalgets formidlingsmæssige behov end den eksisterende hjemmeside. Det er sekretariatets håb, at hjemmesiden udvikles i TYPO3 (CMS), som er den platform, som Danmarks 3R-Center er opbygget på. Der var desuden opbakning til at undersøge muligheden for, at Fødevarerstyrelsens grafiker udvikler et logo til udvalget.

Det besluttedes, at sekretariatet opdaterer målskemaet i henhold til ovenstående diskussioner og beslutninger.

4. Nationale og internationale møder og kontakter

Sekretariatet informerede om kommende arrangementer på dyrevelfærds-/3R-området.

- a) RSPCA-møde "Focus on Fish" i Edinburgh, UK den 23. marts 2020
- b) Forsøgsdyrenes Dag den 21. april 2020 i København
- c) Scand-LAS 13.-15. maj 2020 i Tallinn, Estland

Tom Bengtsen (sekretariatet) er inviteret til at holde et key-note-oplæg på Scand-LAS, hvilket han har takket ja til. Tom skal holde et oplæg, som skal give et overblik over den europæiske forsøgsdyrs- og 3R-verden, idet han i sin egenskab af både chef for Dyreforsøgstilsynet, sekretariatschef for Danmarks 3R-Center/Udvalget for Forsøgsdyr og Alternativer samt sektionschef i Fødevarestyrelsens kontor Dyrevelfærd & Veterinærmedicin dermed har et godt kendskab til mange dele af emnet.

- d) Communicating Animal Research - an Education and Training workshop den 9.-10. juni 2020 i Bergen, Norge
- e) 11th World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences den 23.-27. august 2020 i Maastricht, Nederlandene

Sekretariatet deltager i verdenskongressen, hvortil de registrerer og medbringer posters for henholdsvis 3R-centeret og Udvalget for Forsøgsdyr og Alternativer. Sekretariatet informerede om, at **deadline for indsendelse af abstracts er 15. marts.**

Erwin Roggen (bestyrelsen) kunne oplyse, at han er chairman ved en workshop på verdenskongressen med titlen "*Application of nonanimal toxicological approaches to develop diagnostics for prodromal Alzheimer's*".

(This symposium aims at presenting how nonanimal toxicological multidisciplinary research approaches can contribute to our understanding of early processes driving Alzheimer's disease pathology at cellular level. It will be discussed how the new knowledge can be applied for diagnostic purposes as well as how accurate early diagnosis can contribute to mitigation of the translational research gap in Alzheimer's disease drug development.).

- f) EUROTOX 2020 den 6.-9. september i København

5. Sekretariatet orienterer

Tom Bengtsen (sekretariatet) orienterede om, at EU-kommissionen netop har udgivet to rapporter vedr. implementering af Direktivet ([On the implementation of Directive 2010/63/EU on the protection of animals used for scientific purposes in the Member States of the European Union](#)) og forsøgsdyrsantallet inden for EU ([2019 report on the statistics on the use of animals for scientific purposes in the Member States of the European Union in 2015-2017](#)). Det besluttedes, at der skal linkes hertil fra henholdsvis 3R-centerets-, Udvalgets og Dyreforsøgstilsynets hjemmeside).

Tom Bengtsen kunne i øvrigt oplyse, at den nye dyreværnslov netop var blevet vedtaget (6. februar).

6. Evaluering af uddelingen af 3R-forskningsmidler 2020

Det besluttedes, at der i ansøgningsprocessen fremover skal henvises/linkes til bestyrelsens netop udfærdigede statement vedr. *Replacement*, der præsenterer en udvidet forståelse/definition af *Replacement*-begrebet. Det besluttedes også, at der ikke er behov for at ændre de nuværende retningslinier.

Louise Parby (sekretariatet) oplyste om, at støttemodtagere til 2020-forskningsmidler var blevet informerede herom, ligesom afslags-breve også var blevet udsendt. Sekretariatet kunne oplyse, at Fødevarestyrelsen udsender en pressemeddelelse herom snarest.

Frokost

7. Præsentation af resultaterne fra projektet "*Optimization of the Oral Glucose Tolerance Test (OGTT) in mice: Designing devices for voluntary ingestion of glucose and stress free blood sampling*" ved Dorte Bratbo Sørensen

Dorte præsenterede projektets resultater for bestyrelsen.

8. Inhabilitet i forhold til uddeling af 3R-forskningsmidler og 3R-prisen

Det diskuteredes, hvorvidt processen for vurdering af ansøgninger ifm. uddeling af 3R-forskningsmidler kan revideres, så der sikres et tilstrækkeligt antal bestyrelsesmedlemmer i den endelige udvælgelsesproces. Det besluttedes, at sekretariatet tager en snak herom med Koncern Jura i Miljø- og Fødevarerministeriets departement.

Det besluttedes desuden, at der skriftligt skal udformes retningslinier for uddelingsprocessen i det tilfælde, at der – eksempelvis grundet inhabilitet – ikke er nok bestyrelsesmedlemmer til stede til, at bestyrelsen er beslutningsdygtig.

9. Årsrapport 2019

Det diskuteredes, hvorvidt årsrapporten – grundet dets ganske ressourcekrævende format – skal ændres i fremtiden. Det besluttedes, at denne diskussion skal tages på første bestyrelsesmøde efter 2019-rapporten er udgivet.

Rasmus Normann Nielsen (sekretariatet) aftalte i øvrigt med Peter Bollen (bestyrelsen) et besøg i forsøgsdyrstalden på biomedicinsk laboratorium på Syddansk Universitet med henblik på at tage fotos til årsrapporten.

10. Symposium 2020

Sekretariatet skal så småt i gang med at udarbejde et program for årets symposium, hvorfor bestyrelsen blev opfordret til at indsende ideer til oplægsholdere til sekretariatet.

Erwin Roggen (bestyrelsen) gjorde opmærksom på, at han i december sendte et forslag til en oplægsholder - Liesbet Geris (Research Professor in Biomechanics and Computational Tissue Engineering at the university of Liège and KU Leuven in Belgium.). Det besluttedes, at sekretariatet kontakter hende med henblik på at invitere hende som oplægsholder.

Erwin Roggen fortalte om en mulig oplægsholder fra Roche, som Erwin sender kontaktoplysninger på til sekretariatet.

Bestyrelsen foreslog også Marcel Leist, som arbejder sammen med Tomas Hartung. Sekretariatet kigger nærmere på forslagene.

11. Ideer og inspiration til opfølgning i sekretariatet

Sekretariatet foreslog, at man i samarbejde med Essensen (grafisk bureau) fik udarbejdet en standard-poster om 3R-centeret og en standard PowerPoint-præsentation (skabelon), som både sekretariat og bestyrelse kan anvende i forbindelse med deres respektive oplæg. Det besluttedes at få udarbejdet sådanne.

Bestyrelsen besluttede, at 3R-centeret på baggrund af resultaterne fra projektet *"Optimization of the Oral Glucose Tolerance Test (OGTT) in mice: Designing devices for*

voluntary ingestion of glucose and stress free blood sampling” (se punkt 9) ikke kunne støtte den planlagte del 2 af projektet. Baggrunden for beslutningen var en vurdering af, at del 2 ikke ville kunne udføres som planlagt, eftersom det i del 1 ikke lykkedes at få musene til frivilligt at indtage glucose på tilfredsstillende vis.

12. Evt.

På Peter Bollens (bestyrelsen) initiativ diskuteredes eventuelle dyrevelfærdsproblematikker hos kontraktforskningslaboratorier.

Axel Kornerup Hansen (bestyrelsen) foreslog, at man kunne tage en snak med danske kontraktforskningssteder for at diskutere sagen.

Den indledende diskussion herom skal tages på næste bestyrelsesmøde.